doi.org/10.31392/UDU-nc-series14-2025-33-12

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3-051]:793.3

Ксенія КОРОТКЕВИЧ [1]

Творчий розвиток майбутніх педагогів-хореографів як напрям їх професійної підготовки

Сучасне суспільство орієнтує мистецьку освіту на формування високо кваліфікованих педагогів-хореографів, спрямованих на постійний творчий саморозвиток і самовдосконалення, реалізацію особистісного потенціалу в освітній та подальшій фаховій діяльності, у тому числі щодо спонукання своїх вихованців до креативності у процесі хореографічного навчання. У статті наведено думки закордонних і вітчизняних науковців стосовно природи людської творчості та психології творчої діяльності; уточнено сутність поняття творчості у контексті освітньої та професійної діяльності студентів-хореографів. На основі аналізу освітньо-професійних програм підготовки студентів спеціальності 024 «Хореографія» у ЗВО України обґрунтовано важливість їх творчого розвитку та визначено, що він виступає наскрізним напрямом професійної підготовки, який пронизує всі види, форми, методи та засоби теоретично-пізнавальної, художньо-інтерпретаційної та практично-виконавської діяльності.

Ключові слова: творчість, творчий розвиток, креативність, хореографічне мистецтво, педагоги-хореографи, майбутні викладачі хореографічних дисциплін, професійна підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне життя та його виклики вимагають від людини гнучкого мислення, вмінь знаходити нестандартні підходи до вирішення різноманітних проблем, бути активним та ініціативним. Все це характеризує творчу особистість, здатну до самостійного продукування нових оригінальних ідей, пошуку способів і засобів їх спрямованої і переконливої практичної реалізації. В галузі професійної підготовки фахівців мистецького профілю, зокрема майбутніх викладачів хореографічних дисциплін, проблема розвитку їх творчого потенціалу завжди знаходиться в центрі уваги науковців і танцівників-виконавців, адже «хореографічно-педагогічна освіта України на етапі сучасних перетворень зорієнтована на якісну підготовку фахівців із урахуванням замовлення суспільства і держави, метою і результатом якої є творчий тип особистості вчителя, підготовлений до інтеграції у сучасну систему професійної мистецької освіти» [1, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти та особливості творчого розвитку майбутніх викладачів хореографічних дисциплін сьогодні актуалізуються, теоретично осмислюється та вирішуються в роботах сучасних закордонних та вітчизняних науковців і педагогів-практиків. Аналіз останніх досліджень свідчить про інтерес учених до проблем: формування творчого потенціалу студентів-хореографів у процесі професійної підготовки (Л. Андрощук, С. Куценко, Ю. Тараненко та ін.); розробки умов та засобів розвитку творчої індивідуальності майбутніх педагогів-танцівників (Л. Боремчук, І. Гутник, Т. Царик та ін.); дослідження креативних якостей танцівника в контексті

[1] © ***Короткевич Ксенія Єгорівна***, Український державний університет імені Михайла Драгоманова. https://orcid.org/0000-0003-1999-4618

поліхудожньої освіти та здобуття художньо-творчого досвіду (О. Комаровська, В. Максименко, Н. Мозгальова та ін.).

Проблема творчого розвитку особистості цікавить також сучасних закордонних науковців – A. K. Brandt, R. Phillips, B. Vinther та ін. Недостатньо дослідженими поки що залишаються питання, пов'язані з розкриттям мети і завдань творчого розвитку студентів-хореографів як одного з важливих напрямків їх професійної підготовки та урахування творчої компоненти у реалізації різних видів навчально-пізнавальної, художньо-інтерпретаційної та практично-виконавської діяльності в умовах навчання здобувачів у мистецьких ЗВО.

Формулювання цілей статті (постановка проблеми).

Метою даної статті є розкриття мети і завдань творчого розвитку майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема творчого розвитку особистості була і продовжує залишатися актуальною в різних галузях знання, зокрема у мистецькій освіті, психології художньої та інших видів діяльності. Спеціальні науково-практичні досягнення в цій галузі були продемонстровані у XX столітті представниками гештальтпсихології (М. Вергеймер, В. Келер, К. Коффка та ін.) та теорії художньої творчості (В. Клименко, В. Моляко, В. Рибалко, В. Роменець, Д. Гілфорд, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.). Феномен творчої особистості як суб'єкта навчання також стоїть в центрі уваги науковців-педагогів (В. Сухомлинський, І. Бех, О. Отич, Н. Побірченко, С. Сисоєва, О. Шевнюк та ін.).

Сучасне розуміння поняття творчості відрізняється розмаїттям трактувань і залежить від предметно-галузевої специфіки та ракурсу наукового пошуку. Ознаками творчої особистості, на думку вчених, виступають: своєрідний і оригінальний характер сприймання, мислення та уяви; сміливість у створенні та реалізації власних ідей, задумів, проєктів; постійний пошук нових видів, форм і засобів діяльності; почуття емоційного піднесення та задоволення від творчої діяльності.

Творчість ніби кидає виклик конформізму і традиційному сприйманню оточуючої реальності. A. Brandt зазначає, що останнім часом поняття «новизни, корисності та доречності» як характеристик креативності в діяльності людини набуває перегляду та потребує уточнення. Оцінні судження щодо творчості, особливо у мистецтві, давно стали виходити за межі об'єктивної оцінки художнього змісту та ідеї творів. Сьогодні мова йде про індивідуалізацію і самовираження людини тими засобами, які вона обирає і використовує в якості своїх інструментів творчості [9].

Сучасний дослідник R. Phillips визначає творчість художника як таємничий та життєстверджуючий дар, який потребує запалу, ризику та здатності повністю розчинитися у власному творчому потенціалі [11]. За словами M.-A. Kohl, яка вивчає природу дитячої творчості, «творчість фокусується на процесі формування оригінальних ідей шляхом дослідження та відкриття. Творчість можна знайти вочевидь у мистецтві та музиці, проте її також можна знайти в науці та грі» (без). B. Vinther зазначає, що творчість – це рушійна сила усіх художніх процесів, і розуміння того, що саме означає «бути креативним», лежить в основі процесів створення і пізнання творів мистецтва. «Креативність – це ваша здатність створювати інноваційні зв'язки та вільні асоціації, які інші не можуть робити так, як це робите ви, і кожен раз заново вигадувати реальність» [12].

Наведемо думки сучасних вітчизняних дослідників стосовно природи творчості та особливостей розвитку творчого потенціалу людини. Так, В. Максименко вважає, що «творчість – це специфічна форма діяльності людини, духовне діяння, що не лише осягає навколишній світ та його організовує, пізнає, змінює, творить, але також визначає її власну здатність до можливих соціальних і предметних взаємодій, вказує на самостійність та індивідуальну силу особистості протистояти проблемному довкіллю» [4, с. 42]. І. Гутник зазначає: «Більшість авторів вважають, що творча особистість – це людина, якій притаманні певні якості, здібності, особливості психічних процесів, завдяки яким її діяльність відрізняється новизною, неповторністю, оригінальністю, для якої потреба в творчості є життєвою необхідністю, а творчий стиль діяльності – найбільш характерним» [2, с. 201]. Л. Андрощук та С. Куценко трактують здатність до творчості у контексті творчого потенціалу особистості, а саме «як сукупність нереалізованих, але наявних у людини якостей і здібностей, які визначають нові шляхи творчого процесу, що ведуть до нестандартного бачення та оригінального вирішення проблем» [1, с. 19].

Креативний потенціал хореографічного мистецтва у підготовці фахівців даного профілю «виявляється у здатності танцю засобом впливу на естетичні почуття розвивати в особистості художні та творчі здібності; збуджувати її фантазію та стимулювати пошук власних хореографічних засобів її втілення; заохочувати творчу активність людини, викликати в неї бажання експериментувати з власним тілом, імпровізувати на задані хореографічні теми; знімати м’язове, емоційне та психічне напруження і завдяки цьому отримувати сенсорне задоволення від відчуття свого власного тіла, його гнучкості та краси» [8, с. 163].

У контексті проблеми професійної освіти здобувачів означеного профілю ми визначили наступне: «Професійна підготовка викладачів хореографічних дисциплін являє собою складно-структуровану систему, а специфіка організації і реалізації науково-теоретичного, практично-методичного, творчо-пошукового, художньо-виконавського напрямків навчальної діяльності пов’язана з майбутньою професією хореографів-педагогів та обумовлює урахування їх індивідуальних параметрів фізичного, психічного, інтелектуального і творчого розвитку особистості» [3, с. 69]. Творчий розвиток фактично відображає активний і спрямований процес кількісно-якісних змін і перетворень у особистісній сфері здобувачів хореографічної освіти, що призводять до вивільнення та повноцінної реалізації їх творчого потенціалу засобами танцювальної діяльності, зростання рівня виконавської майстерності та артистичності, формування інноваційного стилю мислення тощо.

Освіта та професійна діяльність майбутнього викладача хореографічних дисциплін цілком справедливо і беззаперечно вважається творчою, оскільки пов’язана зі сприйманням, переживанням, осягненням та виконавською інтерпретацією художньо-цілісного музично-пластичного змісту хореографічного твору. Опанування студентами хореографічних творів вимагає застосування індивідуально обраних або самостійно створених форм і засобів художнього втілення із застосуванням і реалізацією власних креативних ідей, складових імпровізації, акторської майстерності тощо.

Згідно освітніх стандартів, змісту освітньо-професійних програм, що розробляються та впроваджуються у ЗВО, професійна освіта педагогів-хореографів комплексно забезпечує підготовку компетентного і готового до подальшого творчого саморозвитку фахівця на основі:

- ✓ формування глибоких і системних знань, зокрема, в галузі історії, теорії та методики викладання хореографічних дисциплін; уявлень про художньо-творчі феномени та явища, про напрямки, стилі, жанри і форми танцювального мистецтва;
- ✓ удосконалення художньої техніки, розвитку виконавського апарату;
- ✓ всебічний розвиток творчо-особистісного потенціалу для втілення творчих ідей та художньої інтерпретації зразків академічної, народної та сучасної хореографії, реалізації творчо-постановочної роботи.
- ✓ формування індивідуального виконавського стилю власної виконавської манери, артистичних якостей;
- ✓ наповнення творчим змістом навчально-методичної та практично-викладацької діяльності з учнями різного віку на заняттях з хореографії.

Отже, творчий розвиток особистості студентів-танцівників виступає наскрізним напрямом професійної підготовки, який пронизує всі види, форми, методи та засоби теоретично-пізнавальної, художньо-інтерпретаційної та практично-виконавської діяльності здобувачів. Феномен творчої особистості розвивається через реалізацію завдань педагогіки хореографічного мистецтва та з урахуванням специфіки змісту базових компонентів хореографічної підготовки здобувачів вищої освіти та організації освітньої діяльності.

В освітньо-професійній програмі (проєкт) підготовки студентів-хореографів, розробленій колективом викладачів ЛНУ імені Івана Франка, визначено, що важливо формувати такі спеціальні компетенції майбутнього фахівця: «здатність використовувати креативний підхід до розв'язання завдань та вирішення проблем в сфері професійної діяльності; здатність творчо співпрацювати з учасниками творчого процесу; здатність використовувати традиційні та інноваційні методики для діагностування творчих, рухових (професійних) здібностей, їх розвитку відповідно до вікових психологічно-фізіологічних особливостей суб'єктів освітнього процесу» [6, с. 6]. Програмні результати навчання студентів згідно ОПП «Хореографія» (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника) передбачають здатність «відшуковувати необхідну інформацію, критично аналізувати і творчо переосмислювати її та застосовувати в процесі виробничої діяльності» [5, с. 7]. а також «володіти принципами створення хореографічного руху, реалізуючи практичне втілення творчого задуму відповідно до особистісних якостей автора» [7].

Таким чином, творчий розвиток майбутніх викладачів хореографічних дисциплін, кінцевим результатом якого є формування їх творчої індивідуальності та самореалізації засобами танцювального мистецтва, реалізується у таких напрямках:

- розвиток творчої уяви, фантазії та мислення студентів-хореографів;
- формування уявлень про творчий доробок та художньо-виконавську спадщину вітчизняних і світових танцівників, педагогів і постановників, діячів хореографічного мистецтва;
- формування власного творчого стилю та виконавської манери;
- розвиток артистичних здібностей танцівників;
- опанування студентами основ творчої імпровізації як засобу індивідуального виконавського самовираження у хореографії.

Дані положення також підтверджуються дослідженнями науковців, які вивчають категорії і поняття, пов'язані з творчістю в галузі хореографії та професійній

освіті педагогів-танцівників. Так, І Гутник розуміє професійну підготовку студентів-танцівників як «процес із наявністю таких компонентів: професійного (фаховий), естетичного, творчого та педагогічного» [2, с. 202]. Вона розкриває творчий розвиток особистості через поєднання творчої та інформаційної функцій навчання. Авторка підкреслює, що комплексний характер підготовки включає спеціальні дисципліни і курси, спрямовані на формування творчих якостей здобувачів, розвиток їх творчого потенціалу («Мистецтво балетмейстера», «Хореографічний ансамбль», «Методика роботи з хореографічним колективом», різні види виробничої, виконавської, науково-дослідної практики та ін.). При цьому вона наголошує, що організація навчання, його зміст і сам процес викладання дисциплін мають творчий характер, адже забезпечують розвиток творчого мислення, уяви, сприймання, пам'яті студентів. Ці психічні механізми відіграють вирішальну роль на різних етапах навчання та становлення творчої особистості майбутнього фахівця, на їх основі формується готовність до розробки багатоваріантних рішень різноманітних освітніх та педагогічних завдань; генерування нових художніх ідей і задумів; реалізації власного творчого потенціалу шляхом імпровізації та розробки оригінальних засобів втілення хореографічних композицій і постановок.

Т. Царик і Л. Боремчук у контексті підготовки творчих учителів хореографії вказують, що «позашкільним закладам освіти потрібні педагоги, котрі уособлюють яскраву творчу індивідуальність, здатну забезпечити максимальну реалізацію творчого потенціалу вихованця, а це характерно для вчителів мистецьких дисциплін, зокрема вчителів хореографії. Розвиток творчої індивідуальності практично неможливий без самої творчості. Для того, щоб людина набула певних навичок, сформувала в собі певні якості, набула певних практичних умінь, необхідна постійна і систематична творча діяльність» [8, с. 162].

Л. Андрощук вказує, що структуру творчого потенціалу майбутнього педагога-хореографа, «складають такі складові: індивідуально-творча – комплекс творчих здібностей студента-хореографа (творче мислення, творча уява та творча фантазія); діяльнісно-творча – творча активність студента-хореографа у процесі хореографічної діяльності. Сполучним компонентом структури творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії є креативність, яка є показником творчого розвитку та забезпечує актуалізацію творчого потенціалу студента-хореографа» [1, с. 19].

Дослідниця висвітлює зміст зовнішніх та внутрішніх чинників, які уможливлюють вирішення проблеми творчого розвитку особистості студентів-танцівників: 1) художні можливості танцювального мистецтва, яке є продуктом творчості багатьох творців: виконавців, балетмейстера-постановника, педагога-хореографа, композитора, сценариста, режисера, костюмера, гримера, освітлювача та ін. спеціалістів; 2) роль хореографічної освіти, яка створює умови цілеспрямованого та систематичного художньо-педагогічного впливу та активізації персональної залученості у навчальний процес з метою розвитку професійних (хореографічних) компетенцій та творчих умінь майбутніх викладачів хореографічних дисциплін; 3) наявність позитивної мотивації студентів щодо розвитку власного творчого потенціалу, адже саме вона «відкриває доступні шляхи реалізації життєвих устремлінь особистості через засоби, умови та методи діяльності та визначається безкомпромісністю і впевненістю, твердим усвідомленням своїх завдань та необхідності їх реалізувати» [1, с. 56]. Мотивація

власного творчого розвитку лежить в самій природі творчості, адже вона закладена в людині як прагнення до діяльності перетворення, інновації, емоційного задоволення від досягнення творчих результатів.

Висновки. Отже, на різних матеріалах наукових досліджень ми проаналізували сутність людської творчості у контексті природи цього феномену та психологічних особливостей його вияву; на основі вивчення освітньо-професійних програм, а також сучасних наукових, у тому числі зарубіжних джерел, висвітлили актуальність проблеми розвитку творчого потенціалу як важливого та наскрізного напряму професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів; теоретично обґрунтували необхідність розробки та реалізації спеціальних педагогічних та організаційних впливів та свідомість здобувачів вищої хореографічної освіти з метою їх творчого розвитку; окреслили перспективи подальших розвідок у сфері психології хореографічної творчості та виконавства.

Література:

1. Андрощук Л. М., Куценко С. В. Теоретичні та методичні засади формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О. 2015. 165 с.
2. Гутник І. М. Педагогічні умови творчого розвитку майбутніх педагогів-хореографів. *Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні*. 2018. С. 198-209.
3. Короткевич К. Формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін: педагогічні принципи та умови. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія Педагогічні науки*. Київ : КУіБГ, 2021. Вип. № 4 (69). С. 68–75. DOI: https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.4.8
4. Максименко В. І. Формування художньо-творчого досвіду майбутніх викладачів хореографії у процесі фахової підготовки: дис. … канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 284 с.
5. Освітньо-професійна програма «Хореографія». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020. https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2020/06/024-Proekt-Horeografia_bak.pdf
6. Освітньо-професійна програма «Хореографія». Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 2025. https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/03/PROYEKT-V6-Osvitnia-prohrama-2025-bakalavr-KHoreohrafiia.pdf
7. Проєкт освітньо-професійної програми Хореографія. Київ, КМАЕЦМ. 2021. https://maecm.edu.ua/wp-content/uploads/opp-horeografiya-024-bakalavr-2021-3.pdf
8. Царик Т. М., Боремчук Л. І. Розвиток творчої індивідуальності студента засобами хореографічного мистецтва. Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти. Вип. 15. Т. 2. 2019. С. 161-165.
9. Brandt A. K. Defining creativity: a view from the arts / Creativity research journal. 2021. https://www.researchgate.net/publication/348203325_Defining_Creativity_A_View_from_the_Arts
10. Kohl M.-A. Bright ring publishing. https://brightring.com/about-us/
11. Phillips R. Artist members explain the power of creativity. https://www.healing-power-of-art.org/artist-members-explain-the-power-of-creativity/
12. Vinther B. Creativity in art: the ultimate overview. https://www. https://www.thepointlessartist.com/post/creativity-in-art-the-ultimate-overview

Kseniia KOROTKEVYCH

Creative developing of prospective teachers of dance and choreography as a direction of their professional training

The article is devoted to the problem of creative developing of teachers of choreographic disciplines in the process of professional training. It is emphasized that modern society orients art

education to the formation of highly qualified choreographer-teachers aimed at constant creative self-development and self-improvement, the realization of personal potential in educational and further professional activities, including the motivation of their pupils to creativity in the process of choreographic training. The article presents the current opinions of modern foreign and domestic scientists regarding the nature of creativity and the psychology of creative activity. The essence of the concept of creativity in the context of educational and future professional activities of students-choreographers has been clarified. The importance of creative development of teachers of choreographic disciplines on the basis of the analysis of educational and professional programs for training students of specialty 024 – "Choreography" in higher education institutions of Ukraine has been substantiated; It is determined that creative development is a cross-cutting direction of their professional training, which permeates all types, forms, methods and means of theoretical-cognitive, artistic-interpretive and practical-performing activities. It is determined that the creative development of prospective teachers of choreographic disciplines, the final result of which is the formation of their creative individuality and personal and professional self-realization by means of dance art, is carried out in the following directions: formation of competence regarding the essence of choreographic creativity and the means of its implementation; development of creative imagination, fantasy and thinking of student choreographers; formation of ideas about the creative achievements and artistic and performing heritage of domestic and world dancers, teachers and directors, figures of choreographic art; formation of their own creative style and original performing style; development of artistic abilities; mastering the basics of creative improvisation by students as a means of individual performing self-expression in choreographic art.

Keywords: creativity, creative development, creativity, choreographic art, choreographers, teachers of choreographic disciplines, professional training.

References:

1. Androshchuk L. M., Kutsenko S. V. Teoretychni ta metodychni zasady formuvannia tvorchoho potentsialu maibutnoho vchytelia khoreohrafii: monohrafiia. Uman: FOP Zhovtyi O. O. 2015. 165 s. [in Ukrainian].
2. Hutnyk I. M. Pedahohichni umovy tvorchoho rozvytku maibutnikh pedahohiv-khoreohrafiv. Psykholoho-pedahohichni ta orhanizatsiini umovy zaprovadzhennia yevropeiskykh standartiv vyshchoi osvity v Ukraini. 2018. S. 198-209. [in Ukrainian].
3. Korotkevych K. Formuvannia umin navchalnoi samoorhanizatsii maibutnikh vykladachiv khoreohrafichnykh dystsyplin: pedahohichni pryntsypy ta umovy. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Seriia Pedahohichni nauky. Kyiv : KUiBH, 2021. Vyp. № 4 (69). S. 68–75. [in Ukrainian]. DOI: https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.4.8
4. Maksymenko V. I. Formuvannia khudozhno-tvorchoho dosvidu maibutnikh vykladachiv khoreohrafii u protsesi fakhovoi pidhotovky: dys. … kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoi osvity. Kyiv: UDU imeni Mykhaila Drahomanova, 2024. 284 s. [in Ukrainian].
5. Osvitno-profesiina prohrama «Khoreohrafiia». Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka, 2020. [in Ukrainian]. https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2020/06/024-Proekt-Horeografia_bak.pdf
6. Osvitno-profesiina prohrama «Khoreohrafiia». Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. 2025. [in Ukrainian]. https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/03/PROYEKT-V6-Osvitnia-prohrama-2025-bakalavr-KHoreohrafiia.pdf
7. Proiekt osvitno-profesiinoi prohramy Khoreohrafiia. Kyiv, KMAETsM. 2021. [in Ukrainian]. https://maecm.edu.ua/wp-content/uploads/opp-horeografiya-024-bakalavr-2021-3.pdf
8. Tsaryk T. M., Boremchuk L. I. Rozvytok tvorchoi indyvidualnosti studenta zasobamy khoreohrafichnoho mystetstva. Innovatsiina pedahohika. Teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Vyp. 15. T. 2. 2019. S. 161-165. [in Ukrainian].
9. Brandt A. K. Defining creativity: a view from the arts / Creativity research journal. 2021. https://www.researchgate.net/publication/348203325_Defining_Creativity_A_View_from_the_Arts
10. Kohl M.-A. Bright ring publishing. https://brightring.com/about-us/
11. Phillips R. Artist members explain the power of creativity. https://www.healing-power-of-art.org/artist-members-explain-the-power-of-creativity/
12. Vinther B. Creativity in art: the ultimate overview. https://www.thepointlessartist.com/post/creativity-in-art-the-ultimate-overview